

Mr. sc. Nusreta Kepeš

SOCIJALNO OBRAZOVANJE U OMLADINSKOM RADU NEVLADINIH ORGANIZACIJA

Po definiciji UN-a, nevladine organizacije su “sve organizacije koje nije osnovala država”,¹ čiji se rad bazira na principu slobode i demokratičnosti. One su nezavisne od državnog aparata i imaju status pravnog subjekta. Imajući u vidu da je kodeks rada NVO-a baziran na fokusu poboljšanja stanja ciljanih grupa, pa samim time i cjelokupnog društva, ove organizacije ne bi trebale biti motivirane “ekonomskom dobiti ili ličnim interesima svojih članova”.² Zbog najčešćeg vida organiziranja kao malih lokalnih inicijativa i organizacija, NVO-i predstavljaju mobilne jedinice koje imaju odlične uvjete za kreiranje malih promjena u društvu. Korak po korak, kao članice interesnih mreža i koalicija, one svojim aktivnostima mogu transformirati konflikt ili marginalizaciju neke grupe u tačku za pregovore i moguće promjene, te ostvariti kvalitetnu integraciju u društvo. Zbog svoje nezavisnosti i apolitičnosti, one imaju moć i ulogu u *mekom* političkom lobiranju, konsultacijama, davanju inputa u kreiranje politika, i širenje informacija, kao i moć alarmiranja međunarodne zajednice u situacijama kada su ljudska prava prekršena.³

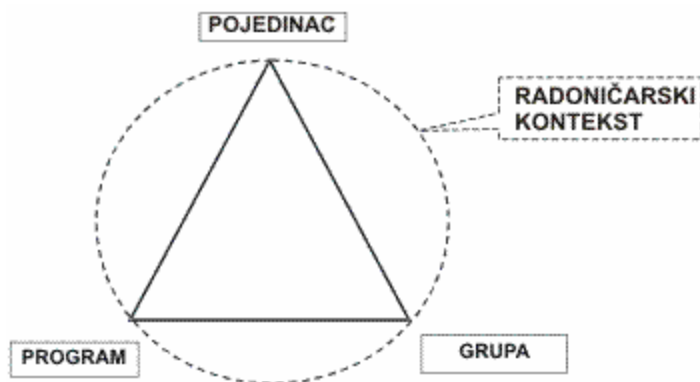
Ključni element u omladinskom radu nevladinih organizacija je *učesće mladih*, čiji je interes za učestvovanje djelimično ratificiran u Konvenciji o pravima djeteta, u članu 12, gdje se jedan

¹ Pavlovic, Z., *International non-governmental organizations and UNESCO*; Novi Sad, University of Novi Sad, Law School, 1990, str.16

² Gorg, Cristoph and Hirsch, Joachim, *Is International Democracy Possible?* Review of International Political Economy, 5:4, Winter 1998, str. 601

³ U razvijenim društvima, vlade obično sarađuju sa NVO-ima kod programa i usluga nekim grupama i u problematici gdje vlada nema mogućnosti da direktno utječe i radi, iz različitih razloga. Tako, npr., u Velikoj Britaniji, rad sa manjinama i nekim marginaliziranim grupama je do velike mjere povjeren NVO-ima, kojima vlada pruža novčana sredstva za rad, dok NVO-i pružaju ekspertizu u radu i poznavanje terena.

od osnovnih principa Konvencije odnosi na participaciju mladih.⁴ Po samoj definiciji, participacija predstavlja proces u kome omladinac/ka ima pravo da izrazi svoje mišljenje, čime mu je data mogućnost da se njegov glas čuje. Ova definicija učešća ne uključuje akciju, što je veoma važna komponenta. Naime, to podrazumijeva konstantan proces sudjelovanja mladih, i on se temelji na zajedničkoj odgovornosti svih sudionika, kako mladih tako i omladinskih radnika, u kome ne postoje *pobjednici* i *poraženi*. Rješenja su zajednička i nisu nametnuta. Način rada uključuje zajedničko donošenje odluka, gdje se promovira socijalni razvoj ličnosti. Mladi koji slobodno izražavaju svoje mišljenje, a pritom su njihovi stavovi prihvaćeni i poštovani, razvijaju visok nivo samopouzdanja i samopoštivanja. Pozitivno iskustvo sudjelovanja i demokratsko donošenje odluka unutar svoje grupe razvija sistem odgovornosti i suradnje, te izgrađuje kapacitete mladih koji ga prate tokom cijelog života. Zbog toga je participacija u direktnoj korelaciji sa kvalitetnim radom odraslih koji podržavaju učešće mladih. Naime, odrasli imaju važnu ulogu u ovom procesu, jer se dio njihovog vrijednosnog sistema prenosi na mlade. Odrasli, sa pozicije pozitivnog autoriteta, spremni su adekvatno odgovoriti na potrebe mladih i osposobiti ih za racionalno i moralno prosuđivanje. Odrasli/voditelj u svom radu prati i pokušava izbalansirati potrebe pojedinih članova grupe, grupe kao cjeline, i potrebe programa (prethodno kreiranog radioničarskog scenarija). Također, voditelj vodi računa o kontekstu u kome se dešava radioničarski rad (kako o fizičkom prostoru tako i o životnom kontekstu iz koga dolaze učesnici).

⁴ Dorning i O'Shaughnessy, 2001.

Neformalno i informalno obrazovanje u omladinskom radu

Omladinski radnik se suočava sa krupnim izazovima modernog doba, koji se sastoje u promjeni ekonomskog koncepta, ali i promjeni uređenja društva, koje je interkulturalno u mnogim evropskim zemljama. Nužna posljedica ovih promjena je transformacija obrazovnog puta mladih u moderni koncept koji je usmjeren ka cjeloživotnom učenju. Naime, formalno obrazovanje više nije u stanju da odgovori na ove izazove i potrebe mladih, već mu je neophodna potpora *neformalnog obrazovanja*,⁵ koja nudi nove vještine, dodatna znanja i promovira vrijednosti kao što su: socijalna kompetencija, timski rad i kooperativno učenje. Neformalno obrazovanje mladih predstavlja kontinuiran proces, koji traje tokom cijelog života i ima za cilj razvoj sposobnosti mladih na individualnom i društvenom planu. Između ostalog, ono ima za cilj i da osnaži mlade da, ukoliko je potrebno, iniciraju promjenu u svom okruženju. On, zapravo, podrazumijeva socijalno uključivanje,⁶ tj. davanje jednakih mogućnosti svima⁷ da dobrovoljno učestvuju u prikupljanju praktičnih znanja i modela učenja koja su kreativna, inovativna, i mogu biti alternativa formalnom obrazovanju. Stečeno iskustvo i znanje u ovim programima može biti verificirano odgovarajućom diplomom. Neformalno obrazovanje pomaže društvu da bude demokratičnije i da poštuje ljudska prava.

Omladinski radnici u nevladinim organizacijama u svom radu sa mladima koriste modele neformalnog obrazovanja, gdje mladima daju priliku da istražuju, uče i preuzimanju odgovornost. Ovakav pristup u radu kod omladine razvija znatiželju, entuzijazam, timski rad, demokratsko pregovaranje i donošenja odluka, što su važni preduvjeti za aktivno uključivanje građana u rješavanje društvenih problema. Putem različitih aktivnosti na neformalnom polju, mladi stječu iskustvo koje se može uporediti se formalnim radnim iskustvom, i treba ga kao takvog prepoznati i priznati. Rad nevladinih organizacija u okviru neformalnog

⁵ Izvještaj Komiteta za kulturu i obrazovanje pri Savjetu Evrope, 1999. god.

⁶ Nasuprot socijalnom uključivanju, socijalno isključivanje podrazumijeva strukture i procese koji isključuju ljude iz punog učešća u glavnim tokovima društva.

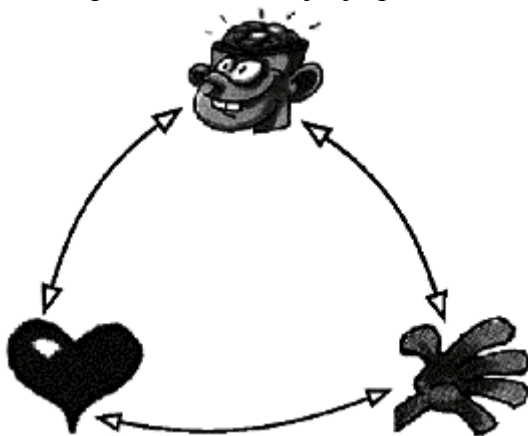
⁷ Jednake mogućnosti, bez obzira na socijalno porijeklo, uzrast, spol, socio-ekonomski status i sl.

obrazovanja nudi mnoštvo **programa edukacije**, koji se mogu svrstati u dvije široke kategorije:

1. *obrazovni programi* (za stjecanje različitih znanja i vještina, kao što su: pravljenje politike, planiranje i sprovođenje programa, menadžment...);

2. *programi koji se tiču odgojne komponente* (učenje stavova i pozitivnih životnih vrijednosti, donošenje odluka, promoviranje prihvatanja i razumijevanja drugih⁸...). Ovi programi namijenjeni su mladima u omladinskim klubovima, nevladinim organizacijama, slobodnim aktivnostima poslije škole, na ulicama, i sl.

Programi koji su izgrađeni na povjerenju nailaze na bolje rezultate shvatanja i prihvatanja različitosti u pogledu religije, gendera, etničke pripadnosti, kulture i tradicije, koji doprinose uspostavljanju ravnopravnosti i uklanjanju predrasuda.

Preuzeto iz: M. Taylor (1997)

Oni trebaju da imaju *holistički (cjelovit) pristup u procesu učenja*, tako da podstiču učenje čitavim bićem. To podrazumijeva dovoljan poticaj misli, osjećanja i praktične primjene (eng., 3H = head, heart, hand). On, svakako, uključuje i prostor za razumijevanje stavova i istraživanje vrijednosti.

Participacija u neformalnom učenju treba da bude favorizirana od najranijih dana života, tako da postane sastavni dio života mlade ličnosti. Ona omogućava istovremeno i kontinuirano obogaćivanje znanja, u cilju samorazvoja, socijalne inkluzije i

⁸ Promoviranje prihvatanja i razumijevanja drugih je princip koji je potkrijepljen EDI-vrijednostima (eng. Equity, Diversity, Interdependence, tj. ravnopravnost, različitost i međuzavisnost).

participacije mladih u ulozi promotora mira. U nezavisnosti od etničke, kulturne, religijske i spolne orijentacije, uključujući individualne sposobnosti pojedinaca, svakoj mladoj osobi treba da bude osigurana mogućnost učešća na osnovi ravnopravnosti. Formalne obrazovne institucije⁹ moraju postati fleksibilnije i otvorenije, da bi uspjele u osposobljavanju mladih da odgovore na izazove savremenog društva, koje je u svakodnevnim previranjima i promjenama. Mladi se mogu upoznati sa neformalnim obrazovanjem učestvujući u klubovima mladih, organizacijama i pokretima mladih, informativnim centrima, slobodnim aktivnostima poslije škole, tokom međunarodnih razmjena i sl.

Za razliku od neformalnog obrazovanja, koje je intencionalno,¹⁰ na razvoj mlade ličnosti u velikoj mjeri utječe i *informalno obrazovanje*. Ono podrazumijeva individualne, obrazovne aktivnosti koje su samoinicirane od strane osobe koja uči ili spontano stječe različita iskustva i znanja tokom života. Takvo učenje najčešće nije struktuirano i ne odvija se sa jasno utvrđenom namjerom. Ono je dio funkcionalnog odgoja, koji nema cilj da odgaja, ali u velikoj mjeri utječe na mladež.¹¹ U oblasti omladinskog rada, informalno učenje je bazirano na omladinskim inicijativama, slobodnom vremenu koje mladi provode sa svojim vršnjačkim grupama, i raznim volonterskim aktivnostima. Ono je neplanirano, spontano, nastaje kroz interakciju sa prijateljima, roditeljima, medijima, bez posebnog plana i strukture. Kroz ovaj vid obrazovanja mladi usvajaju prve kodekse ponašanja, koje

⁹ Pod formalnim obrazovanjem FO (eng., formal education) podrazumijevaju se obrazovni procesi koji se odigravaju unutar formalno-obrazovnog sistema, hijerarhijski struktuiranog (od osnovnih škola do fakulteta), koji u svom krajnjem ishodu vode ka stjecanju određenih zanimanja i profesija. Ovaj vid obrazovanja najčešće je propisan pravnim aktima, što je u velikoj mjeri bazirano na formalnim principima obrazovanja. Ono omogućava stjecanje osnovnih znanja i vještina u skladu sa unaprijed određenim planom i programom koji je hijerarhijski struktuiran. Podijeljeno je na razrede i stepene (osnovna, srednja, viša škola i fakultet). Omogućava dobijanje diploma, zvanja i statusa u društvu, a po svojoj prirodi je uglavom nefleksibilno i neprilagodljivo individualnim potrebama. Ovim ne stavljam znak jednakosti između pojmova FO i školsko obrazovanje. Obrazovanje u školama ima i neke druge elemente, a FO nalazi primjenu u još nekim oblastima ljudskog života (uzmimo za primjer učenje i polaganje vozačkog ispita).

¹⁰ U intencionalnom odgoju u središtu je odnos *face to face* i namjerni utjecaj pedagogije, koji nastoji ostvariti ciljeve, norme i vrijednosti.

¹¹ Spektar takvih faktora obuhvata televiziju, ilustrirane časopise i uopće medije.

većina prihvata kao svoje vrijednosti. Međutim, informalno obrazovanje ima i svoje loše strane. Dešava se da mladi ljudi od svog okruženja usvoje stavove i negativne vrijednosti, poput onih da sve ima cijenu, ali ne i vrijednost, da je bolje biti nezavisan, nego lično odgovoran i sl.

Iako se termini *neformalno* i *informalno obrazovanje* u većini klasičnih rječnika engleskog jezika tretiraju kao sinonimi, posljednjih godina u obrazovnim krugovima napravljena je značajna razlika u značenju ova dva pojma. Osnovna razlika između informalnog i neformalnog obrazovanja je u tome što se prvi oblik ne bazira na voljnoj akciji i uglavnom je pasivan, dok se neformalno obrazovanje tiče izbora pojedinca koji je aktivno uključen u sam proces. Ukoliko pogledamo omladinski rad u internacionalnom kontekstu,¹² omladinski rad je uobličen historijskim, političkim, socijalnim i ekonomskim faktorima, te postoje značajne razlike u prirodi, strukturi i fukusu omladinskog rada u različitim zemljama. Ono što je zajedničko u svim zamljama jeste da postoji razlika između formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja. U donjoj tabeli prikazana je razlika između ovih vidova odgoja i obrazovanja.

Ključna pitanja	Formalno obrazovanje	Neformalno obrazovanje	Informalno obrazovanje
Od koga mladi uče	– od učitelja/nastavnika koji prenose znanje – odnos učitelj/nastavnik i učenik je jednosmeran i vertikaln (nastavnik je onaj koji zna i on je iznad, a učenik je onaj koji uči)	– uči se od cijele grupe – odnos edukatora i učenika je dvosmjeran i horizontalan (edukatori uče od svojih učenika i učenici od svojih edukatora, te učenici uče među sobom)	– uči od vršnjaka, osoba sa kojima je u kontaktu – odnos je uglavnom jednosmjeran, a ponekad i dvosmjeran
Kako se uči?	– institucionalizirano, akademski – često ono što se uči nema veze sa onim što se realno događa u zajednici – ne zasniva se na potrebama onih koji uče	– zasnovano na konkretnim životnim potrebama – zasnovano na iskustvenom učenju	– spontano, stihijsko i nenametnuto učenje

¹² Ferguson, Pence i Denholm (1993b, p3)

Šta se uči?	– akademsko znanje uglavnom osnovna znanja i vještine u skladu sa unaprijed određenim planom i programom – u stručnim školama - vještine potrebne za posao	– praktično primjenjivo znanje (prilagođeno individualnim potrebama) – izbor je na onome ko uči	– osoba usvaja one sadržaje koji mu se sviđaju i za koje je sam zainteresiran da zapamti
Verifikacija, ili, ima li diplome?	– diploma se obično daje na kraju uspješno završene godine ili cijelog školovanja, čime se dobije neko zvanje ili profesija	– diplome i certifikati postoje, ali još uvijek nisu verificirani kod nas¹³	– nema mogućnosti za verifikaciju
Koliko traje?	– podijeljeno je na razrede i stepene – osnovno obrazovane: 6.-14. god. – srednje obrazovanje: 14.-18. godine, viša škola – fakultet: preko 18. godine	– usvajanje znanja je dugotrajno i opće – traje cijelog života – učenje posebnih vještina je kratko i specifično	– usvajanje znanja je neograničeno, sve dok postoji interes pojedinca za usvajanjem materije
Dobre strane	– obavezno za sve, u cilju postizanja osnovnog znanja ili stjecanja određenih vještina – omogućava dobijanje diploma, zvanja i statusa u društvu	– može se početi bilo kada u životu, <i>druga šansa</i> za dopunsko školovanje – fleksibilan metod	– mogućnost biranja sadržaja, u skladu sa interesom i potrebama
Loše strane	– daje uopćeno znanje, pa je potrebno ići na specijalizacije, kako bi to znanje postalo praktično. Po svojoj prirodi je nefleksibilno i neprilagodljivo individualnim potrebama.	– kod nas ne postoji formalno priznanje	– Moguće usvajanje loših stavova i negativne vrijednosti, stvaranje iskrivljene slike o sebi

Tipovi omladinskog rada

U ostvarivanju angažiranog i aktivnog sudjelovanja mladih, izdvajaju se različiti tipovi omladinskog rada u zajednici i

¹³ (dok se, npr., u Finskoj mogu pridodati univezitetskoj diplomi)

nevladinim organizacijama, koji su, prema Banksu (1994.) klasificirani u četiri kategorije:¹⁴

1. omladinski rad baziran na slobodnom vremenu (gdje voditelji ohrabruju ili podstiču učenje u slobodnim aktivnostima, npr. fudbalski tim u lokalnoj zajednici);
2. omladinski rad baziran na ličnom i socijalnom razvoju, namijenjen za različite ciljane grupe mladih, koji koristi aktivnosti bazirane na slobodnom vremenu, ali sa ciljem sprovođenja neformalnog obrazovanja i učenja;
3. preventivni rad sa mladima, koji može biti usko vezan za određenu ciljanu grupu, definiranu po uzrastu, ili, pak, u zajednici, sa ciljem smanjenja zloupotrebe psihoaktivnih supstanci ili kriminala;
4. socijalni rad sa mladima,¹⁵ gdje je rad putem savjetovanja usmjeren na mlade sa specifičnim individualnim potrebama, poput nepohađanja škole, seksualnog zlostavljanja ili maloljetničke delinkvencije.

Drugi autori sužavaju skalu djelovanja omladinskog rada, kojeg svode na tri široke kategorije:¹⁶

1. životni omladinski rad, koji je iniciran i sproveden od strane ljudi koji nisu profesionalno obrazovani, ali u svom radu koriste metode bazirane na principu zdravog razuma i iskustva;
2. omladinski rad baziran na organiziranoj društvenoj djelatnosti, tj. pokretu (Movement) koji ima jaku i eksplicitnu povezanost sa društvenim pokretima poput skauta, vjerskih ili političkih pokreta;
3. profesionalni omladinski rad sproveden od strane ljudi čije je zanimanje vezano za omladinski rad.¹⁷

S obzirom da se u radu sa mladima koriste različite metode, koje predstavljaju svjesni, planski i organizirani pristup, sa aspekta metodologije postoje tri tipa omladinskog rada koji omogućavaju da se dođe do odgovarajućih ciljeva i zadovolje potrebe određene grupe, zajednice ili pojedinca:

¹⁴ Tekst preuzet iz materijala modula 1 (*Uvod u omladinski rad u zajednici*), pripremljenog i prilagođenog od strane Vanje Kalaba, Novi Sad, R. Srbija, 2006.

¹⁵ (eng., youth social work)

¹⁶ Smith (1988, pp 57-61)

¹⁷ *Nonviolence and Youth work practice in Australia*, Graeme Robert Stuart, Theses submitted for degree of Doctor of Philosophy, 2003.

1. individualni rad se sastoji od rada sa pojedincima, s ciljem postizanja njihovog ličnog razvoja. Standardni oblici ovog rada se odvijaju kroz individualne sesije, savjetovanje, mentorstvo, gdje se favoriziraju njegove lične potrebe;
2. grupni rad predstavlja rad gdje mladi rade zajedno u manjim grupama, s ciljem i jasno utvrđenim ishodima učenja (seminari, radionice, treninzi, panel-diskusije, fokus-grupe...);
3. razvoj zajednice predstavlja takvu metodologiju rada gdje se unutar lokalne zajednice obrazuju pojedinci, grupe, kao i institucije, koji su usmjereni jedni prema drugima i rade zajedno na jednom cilju - kako bi se postigla veća efikasnost i ostvarile zajedničke vizije.

Socijalna edukacija nastoji usmjeriti mlade ljude ka promjenama koje ovise o vrijednostima čiji je razvoj rezultat zadovoljenja ličnih potreba pojedinca.¹⁸ Vodeći princip rada sa mladima jeste da se omladinski rad sprovodi tamo gdje mladi jesu, pri čemu se odgovara na potrebe mladih. Slobodno vrijeme je centralni segment života mlade osobe. Kvaliteto trošenje slobodnog vremena je od izuzetne važnosti za pravilan i zdrav razvoj mlade osobe. Ako se planira na pravilan način, slobodno vrijeme može poslužiti mladoj osobi u razvijanju kreativnih i socijalnih vještina, znanja i interesiranja. S druge strane, ukoliko nije usmjereno i praćeno, slobodno vrijeme može doprinijeti i utjecati da se mlada osoba okrene radnjama koje mogu, čak, biti destruktivnog karaktera, kako na ličnost tako i na okolinu. Sprovođenje omladinskog rada se može odvijati na *različitim lokalitetima*, kao što su klubovi, škole, vjerske institucije, pa čak i na prostoru ulice.

1. Omladinski rad na ulici

Omladinski rad na ulici (eng., street youth work) predstavlja rad sa mladima izvan omladinskih klubova i organizacija. Ovakav vid rada je vrlo prihvatljiv za sredine gdje mladi ne žele da budu direktno uključeni u određene aktivnosti u klubovima, udruženjima i organizacijama, ili, pak, ukoliko su ove institucije suviše udaljene od ciljne grupe. Ovdje je važno istaći da nedostatak ili manjak prostora ne treba biti razlog da bi se sa mladima manje kvalitetno

¹⁸ Lične potrebe: fizičke, emocionalne, intelektualne i duhovne

radilo. Pod tipom omladinskog rada na ulici imamo još dvije vrste koje su se u svijetu pokazale korisnim i mlade sublimirale u pozitivnom smjeru:

- izmješteni (detached) omladinski rad se odvija vani, na mjestima gdje se mladi okupljaju, npr.: marketi, haustori, parkovi, kladionice, internet-klubovi... Na ovaj način se mnogo lakše pristupa onim grupama mladih ljudi koji ne žele biti dio aktivnosti u nekim klubovima, organizacijama, kolektivnim i usmjerenim druženjima. U ovom procesu street-workeri¹⁹ pružaju podršku i osnažuju mlade putem socijalnog obrazovanja na ulici.
- Vanjski (outreach) omladinski rad je kratkoročna aktivnost, ili projekat, sa ciljem uspostavljanja veza između organizacije, institucije, ili agencije mladih u zajednici. Ovaj tip omladinskog rada teži ka sigurnosti da se mladi upoznaju sa mogućim uslugama koje se nude, te njihovom uključivanju u razne aktivnosti ili projekte. Upravo ovdje leži razlika između vanjskog i izmještenog omladinskog rada.

2. Klupski omladinski rad

Klubovi mogu biti sastavni dio nekog NVO-a, ili, pak, zasebni, koji se nalaze u urbanim i ruralnim sredinama. Boraveći u klubu, mladi prisustvuju određenim specijaliziranim radionicama, gdje je rad fokusiran na ličnom i socijalnom razvoju mlade osobe. Naime, mladi svoje slobodno vrijeme provode u klubu, družeći se i igrajući različitih društvenih igara, kao što su stoni tenis, monopol itd.

Pored navedenih oblika rada, u okviru projektnih omladinskih radova postoji i jedan specifičan, ali u posljednje vrijeme veoma aktuelan, rad sa mladima. Naime, ovaj tip omladinskog rada se odnosi na rad sa mladima koji iniciraju pokretanje raznih projekata i sami ih realiziraju. Ovi projekti obuhvataju različite tematske oblasti i aktuelanu problematiku mladih, kao što je obrazovanje o zdravlju, pružanje informacija i savjetovanje, testiranje vrijednosti i uvjerenja, kreativna umjetnost,

¹⁹ omladinski radnici koji nastoje da obrazuju i socijalno odgajaju mlade koji se okupljaju na ulicama, trgovima, u parkovima...

outdoor-aktivnosti (aktivnosti u prirodi), sport i rekreacija, svijest o okolišu, politička svijest mladih, aktivno građanstvo, itd.

Zaključak

Mlada osoba najveći dio svog vremena provodi u obrazovnim institucijama, bile to škole ili Univerziteti. Stoga, ove institucije predstavljaju ključne izvore edukativnih i odgojnih mjera koje mlade usmjeravaju i izgrađuju u odrasle, odgovorne osobe. Obrazovne institucije daju smjernice, znanja i vještine koje će mladima omogućiti što lakše pronalaženje daljeg zaposlenja, te stoga omogućavaju mladoj личности kvalitetnu i prosperitetnu budućnost.

Osim obrazovnih institucija koje su formalnog karaktera, veoma važnu ulogu imaju i nevladine organizacije, koje u okviru svog djelovanja sa mladima potenciraju neformalno obrazovanje koje promovira multikulturalnost, poštivanje osnovnih prava i sloboda, kao i podučavanje mladih o građanskom društvu i demokratiji. Socijalno obrazovanje u omladinskom radu predstavlja važnu komponentu, koja ima za cilj da odgovori na specifične potrebe mladih u lokalnim zajednicama, koje će ih osnažiti u uspostavljanju partnerstva sa lokalnim vlastima i organizacijama koje će doprinijeti u razvoju šire zajednice. Različite forme socijalnog obrazovanja imaju za cilj da formiraju mladu ličnost u tom pravcu da ona bude svjesna potrebe vlastitog osposobljavanja za aktivno sudjelovanje u svemu onome što je od općeg interesa za njih. Korištenje različitih metodologija u omladinskom radu omogućava da se dostigne određeni cilj, gdje važnost ne leži samo u odabiru odgovarajuće metode, nego i u dobrom planiranju i sprovođenju programa. Nevladine organizacije u svom programu djelovanja trebale bi mlade ljude učiti kako da postanu svjesni i odgovorni građani u društvu. Ukoliko omladinski radnici zadovolje ove principe u radu sa mladima, zasigurno će ih osnažiti da sudjeluju u eurointegracijskim procesima i demokratskim promjenama na prostoru Balkana.

LITERATURA

- Mida-Briot, B. (2003): Non-formal Education as a Tool for the Inclusion of All, T-Kit on Social Inclusion, str. 37-40 2.
- Colley, Helen, Hodkinson, P. & Janice Malcolm (2002): Non-formal learning: mapping the conceptual terrain. A

Consultation Report, Leeds: University of Leeds Lifelong Learning Institute. Also available in the informal education archives:
http://www.infed.org/archives/e-texts/colley_informal_learning.htm.

Proces izrade Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini (2002), Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu u partnerstvu sa Omladinskim savetom Vojvodine, str. 20-23

Life Long Learning, www.infed.org

Dragojlovic, P. (2003): Budućnost obrazovanja u Evropi do 2010., <http://top.pefri.hr/dk/cybernetica2000/europa> 2010.htm

Smith, M. K. (First published July 1996., Last update July 2003.): Non-formal Education, <http://www.infed.org/biblio/b-nonfor.htm>

Summary

Informal education is a type of work undertaken by members of several different occupational groups-most commonly, youth workers, community workers and adult educators. Informal educators work with individuals and groups in the community to promote their learning. They work in ordinary places, rather than formal classrooms, and use informal methods of teaching and learning such as conversation and shared activities. By focusing on the different ways of working with people, this chapter shows that people learn each other, in social exchanges which rarely involve a professional educator, so any community can be setting for learning. The programme in informal education should be designed to take into account the needs of young people: the timescale involved; the environment in which the work is delivered; constraints within which planning takes place and the health and safety of the participants. Within the programme should be the built-in provision for reflecting, monitoring and evaluating work and allowance for flexibility, growth and development of the individuals and groups concerned in order to fulfill a worker's aim of helping young people to realize their full potential as valued and responsible members of society.